

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 2683
Tarih: 14.06.2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

“Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi” gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur. 14.06.2019

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

HDP Siirt Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon	- Anayasa - Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor	
Esas Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler	
Tarih :	18 Temmuz 2019	Esas No: 2/2081

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LİĞİ

14 Haziran 2019

Numara:

TBMM
GELEN EVRAK

14 Haziran 2019

No: 488908

EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Hasta hakları ile sağlık hakkı, sağlığa erişim hakkı arasında doğrudan bağlantı olduğu şüphesizdir. Sağlık hakkı yurttaşlara, devletten doğrudan veya dolaylı olarak özel ya da kamu sektöründeki hizmet veren kurumlar aracılığıyla sağlık hizmetlerine erişim için talep hakkı sağlarken; hasta hakları, sunulan tıbbi bakım hizmetinin insan onuruna, kişilik hakkına ve insan haklarına uygun biçimde sunulmasını isteme hakkı vermektedir. Sağlık hakkının BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesindeki düzenleme çerçevesindeki anlamı "mümkün olan en yüksek sağlık standardıdır" ve bu standardın Komitenin 14 No.lu Genel Yorumuna göre çeşitli unsurları ve ölçütleri bulunmaktadır. Buna göre sağlık standardının belirleyici temel unsurları, altyapı hizmetleri ve tıbbi bakım hizmetleridir. Sunulan hizmetlerin ise sağlık hakkına uygun olduğunu ileri sürebilmenin koşulları, var olması, erişilebilmesi, kabul edilir olması ve kalitesidir. Kuşkusuz erişilebilir olma halinin ücretsiz olması başka bir düzenlemenin konusu olmakla birlikte yaşam hakkı temelinde esastır.

Yine Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin 1'inci maddesinin ilk fıkrasına göre; **"Bu Sözleşmenin tarafları, tüm insanların haysiyetini ve kimliğini koruyacak; biyoloji ve tıbbın uygulanmasında, ayırım yapmadan herkese, bütünlüklerine ve diğer hak ve temel hürriyetlerine saygı gösterilmesini güvence altına alacaklardır."** Yani, tüm insanların aidiyeti ve ayırım yapılmaksızın haklarına saygı gösterilmesine ilişkin ibare, kişinin kendi anadilinde sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkını güvence altına alan bir düzenlemenin Türkiye tarafıdır. Bu nedenle yükümlülüklerini yerine getirmesi hayati açıdan olduğu kadar hukuken de zorunludur.

Avrupa Hasta Hakları Statüsü, devletlere, hastaların dilsel özelliklerine uygun olarak gerekli tüm bilgileri sağlama ve sağlık bakım sağlayıcılarını eğitmek, bilgi sağlayıcı materyalleri hazırlayıp dağıtmak suretiyle tüm bilgileri kolay erişilebilir kılma görevi yüklemektedir. Yine BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin engellilerin sağlık hakkına ilişkin 25'inci maddesi ise; "Taraf Devletler engellilerin engelliliğe dayalı ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkını tanır." şeklindedir. Burada ifadesini bulan, "ulaşılabilir en yüksek sağlık hakkı"; kişinin dolaysız bir şekilde sağlığa erişiminin sağlanmasını da gerekli kılmaktadır.

Daha evvelki yıllarda kamuoyuna yansıyan bir hadise durumun ciddiyetini özetleyecek niteliktedir. SSK Ankara Hastanesi'nde çalışan kulak-burun-boğaz uzmanı bir hekimle ilgili o dönem "Türkçe bilmediği için hastayı geri gönderdi" şeklinde yayılan ve toplumsal tepki toplayan haber, esasen ıskalanan başka temel bir noktayı işaret etmekteydi. Yaşanan bu olayda işitme kaybı nedeniyle kendisine sevk edilen hastanın Türkçe bilmiyor oluşu, hekimin de Kürtçe bilmiyor oluşu işitme kaybının derecesinin ne düzeyde olduğuna dair sağlıklı bir veri ortaya koyamayacaktı. İşitme kaybına ilişkin gerekli muayene ve testin, aynı dili konuşan hasta ve hekim arasında yapılması sağlıklı bir netice elde edilmesini sağlayabilecektir. Bu durumun ıskalanması ve hekimin

ayrımcılık yaptığına ilişkin kamuoyuna yansıyan haberde esas nokta kişinin duyup duymadığının tespitinin ancak hasta ve hekimin birbirlerini anlayabilecekleri koşulda gerçekleşecek olmasıdır. Kuşkusuz bu olay kamuoyuna yansıdığı için gündem olmuş ise de buna benzer durumların yıllarca yaşandığı bilinmekte ve gözlenmektedir. Kürtçe'nin ağırlıklı olarak konuşulduğu bölgelerde görev yapan ve Kürtçe bilmeyen hekimlerin kişilerin sağlığa erişimlerinde nasıl bir katkı sundukları tartışmalı hale gelmektedir. Çünkü ne hastalar kendilerini yeterince ifade edebilmekte ne de hekimler uygun tedavi yöntemlerini hastalara aktarabilmektedirler. Sağlık hakkı doğrudan insan hayatı ile ilintili bir husus olup bunun yaşam hakkı bağlamında ele alınması ve sağlık hizmetlerinin anadillerde yerine getirilmesi hayati önemdedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren ülkede farklı diller konuşan toplumsal kesimlerin varlığına rağmen, tek dilci bir politika izlenmiştir. Ulusal birliği sağlama amacıyla tek dilci bir politika benimseyen yeni rejim, Türkçe konuşmayı, Türklüğün temel göstergelerinden biri olarak kabul ederken, diğer anadillerin konuşulmasını ise rejime yönelik bir tehlike olarak algılamıştır. Alınan bu önlemlerle, Türkçe dışındaki anadillerin kamusal alana girişi engellenmiş ve kamusal alan, dilsel bakımdan homojenleştirilmiştir. Birliği, her alanda teklige indirgeyen Cumhuriyet yönetimi, bu bağlamda bölücü unsurlar olarak gördüğü dini, sınıfsal ve etnik göstergelerin kamusal alandaki görünürlüklerini mutlak yasak kapsamına almıştır. Dini göstergelerin yasaklanması, Laiklik çerçevesinde gerçekleştirilirken, sınıfsal göstergelerin yasaklanması, ülkede zaten sınıfların olmadığı teziyle meşrulaştırılmıştır. Etnik göstergelerin yasaklanması ise Türkleştirme politikasıyla yansımasını bulmuştur. Bu yasaklar kamusal alanın homojenleştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Bu bağlamda ülkede devlet eliyle yaratılan kamusal alan, dönemin "imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz" sloganına koşut bir biçimde laik, sınıfsız ve milli/Türk karaktere büründürmüştür.

Türkçe'den başka dillerin konuşulmasına ilişkin tedirginlik, 1927 yılında, bu dillerin konuşulmasının engellenmesine ilişkin girişimlerin de başlamasına neden olmuştur. "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyası bu dönemde başlamıştır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti, 1935'e kadar olan dönemde Öztürkçecilik hareketini başlatmıştır. 1935 sonrasında "Güneş Dil Teorisi" ile başlayan süreçte temel olarak tüm dillerin Türkçe'den kaynaklandığı ileri sürülerek, Türkiye topraklarında bulunan diğer etnik grupların dillerinin varlığı ve meşruluğu da reddedilmiştir. Ardından geliştirilen taşradaki kültürel çoğulculuğun etkisizleştirilmesinde önemli rol oynayan, Türk Ocakları ve Köy Enstitüleri, Türkçe dışında dil kullanımının önlenmesi ve Türkçe'nin öğretilmesi/yaygınlaştırılması konusunda etkili olmuştur. 1934 yılında yürürlüğe giren kanun, Türkçe dışında dillerin kullanımını engellemeye yönelik bir amaçla çıkarılmıştır. 1980'li yıllara kadar bu tezlerle yürütülen dil politikası, 19 Ekim 1983 tarihli 2932 sayılı "Türkçe'den Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" un kabulü ile beraber Türkiye'de, Türkiye Cumhuriyeti'nin tanıdığı devletlerin (İngiltere, Fransa, Almanya vs gibi) birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dilde düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasaklanmıştır. Böylece Türkçe dışındaki anadilleri konuşmak resmi olarak engellenmiştir. Yasanın 3.maddesi ile "Türk vatandaşlarının ana dili Türkçe'dir" demek suretiyle resmi dilden öte anadile gönderme yapan, bir başka deyişle resmi dili anadile, Türkçe'ye eşitleyen bir anlayış sergilenmiştir. Nitekim bu yasa 1991 yılında kaldırılıncaya kadar Türkçe'den başka dillerin anadili olarak kullanılmasına yönelik her

türlü faaliyette bulunulması, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, Türkçe'den başka dilde yazılmış afiş, pankart vb ses görüntü bantları ve diğer anlatım araç ve gereçleriyle yayım yapılması, yasaklanmış ve yasaya aykırı davrananlar hakkında ağır hapis ve para cezaları öngörülmüştür.

1990 yıllara kadar devam eden bu süreç, yasal düzlemde yapılan bir takım değişikliklerle kırılmaya uğramıştır. 1991 yılında, 2932 Sayılı Yasanın kaldırılmasıyla, Türkçe dışındaki dillerde konuşmak, şarkı söylemek, kaset, plak çıkarmak mümkün hale gelmişse de getirilen serbestlik oldukça sınırlı olmuştur. Çünkü yapılan düzenlemeyle sağlanan serbestlik, eğitim, yayın gibi bir dilin öğrenilmesine, yaygınlaştırılmasına yönelik boyutları içermediği gibi kişinin kamu hizmetlerinden faydalanabilmesi gibi insan hakkı boyutu ise iskanlanmıştır.

Iskalanmış bir diğer husus ise kamusal alanda anadil kullanımına ilişkin bir set görevi gören Anayasa'nın 3. Maddesindeki "Türkiye Devleti, Ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir" ibaresi herşeye hakim kılınırken Anayasa'nın 12. Maddesinde yer alan "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir" hükmünün kişi hak ve hürriyetlerinin geliştirilmesi maksadına dönük olduğu ve 10. Maddesinde anlamını bulan "eşitlik" düzenlemesi olmuştur. Yani esasen Anayasa dahi kişilerin, vazgeçilemez, devredilemez haklarına vurgu yaparken herkesin eşit olduğunu da hükme bağlayarak, kişinin varoluşundan gelen haklarını güvence altına almaktadır. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Bu bahisle devletin her türlü faaliyetinin, tüm vatandaşları için eşit bir biçimde yürütülmesi gerektiği amacı taşıdığı açıktır. Buradan yola çıkacak olunursa, dil hakkının Anayasa'nın 12. maddesi ile kişiliğe bağlı, devredilemez ve vazgeçilemez temel bir hak olduğu ve bu hakkın kısıtlanmasının değil, siyasi iktidarlarca tüm kesimlere eşit bir biçimde geliştirilmesi gerektiği de kuşku götürmemektedir.

Açıklamış olduğum hususlar doğrultusunda, sağlık hizmetlerinin anadillerde yerine getirilmesi ve buna ilişkin altyapının sağlanması devletin acil görevleri arasındadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1-) Bu düzenleme ile Türkçe dışında farklı dilleri konuşan yurttaşların, kendi anadillerinde sağlık hizmetlerinden yararlanmaları esas alınmıştır. Yaşam hakkı ve sağlığa erişim hakkı bağlamında kişiye doğru sağlık müdahalelerinin yapılabilmesi ancak kişinin en iyi bildiği dilde kendisini ifade etmesiyle mümkündür. Hekimin hastanın sağlık sorununu anlayabilmesi ve hekimin önerilerinin hasta tarafından yerine getirilebilmesi, ancak kişilerin birbirlerini anlayabilme ve ifade edebilmeleri ile olanaklıdır. Bununla birlikte "dil hakkı" uluslararası hukukun genel olarak tanımış olduğu bireysel insan hakkıdır. Bu bağlamda, Türkçe bilmeyen yurttaşların, sağlık hizmetlerinden dolaysız bir şekilde faydalanabilmelerinin sağlanması bu düzenlemenin temel amacıdır.

MADDE 2-) Bu hüküm ile ilintili yasal düzenlemelerin yerine getirilmesi ve ilgili yönetmelik değişikliklerinin yapılması hükme bağlanmaktadır.

MADDE 3-) Yürürlük maddesidir.

MADDE 4-) Yürütme maddesidir.

**SAĞLIK HİZMETLERİ TEMEL KANUNU'NDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1-) 3359 Sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun 3 üncü maddesinin (m) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(n) Sağlık hizmetleri; ülke genelindeki tüm sağlık kuruluşlarında, sağlık kuruluşunun bulunduğu bölgenin nüfus yoğunluğu ve koşulları çerçevesinde, Türkçe dışında başka bir dilin anadil olarak konuşulduğu bölgelerde, bu dillerde ifa edilir. Anadilde sağlık hizmeti; hizmet sunulan bölgede konuşulan anadili bilen sağlık personellerince yerine getirilir. Personel atamalarında o bölgedeki nüfus yoğunluğu ve konuşulan anadiller dikkate alınır. Bu şekilde atanacak personelin o bölgede konuşulan anadillerden birisini bilmesi şartı aranır. Gerekli hallerde tercüman bulundurulması ve buna ilişkin personel düzenlenmesi yapılması konusunda Sağlık Bakanlığı ilgili düzenlemeleri yapar. Yine gerekli hallerde memurlar için hizmet içi dil eğitimi verilir.”

MADDE 2-) 3359 Sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun Geçici-12 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki geçici hüküm eklenmiştir.

“Geçici Madde 13-) “Bu Kanunun uygulanması gereken yerlerde, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz. Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip anadilde kamu hizmetlerinin uygulanmasına yönelik yönetmelik değişikliği bu kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde yapılır.”

MADDE 3-) Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4-) Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.